

FATWA KEDUA PULUH EMPAT

KAJIAN HUKUM INSURANS AM

KEPUTUSAN

Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia kali ke-80 yang telah bersidang pada 1- 3 Februari 2008 di Terengganu telah membincangkan Hukum Insurans Am. Muzakarah memutuskan bahawa:

Hukum ke atas Insurans Am adalah tidak diharuskan oleh Islam.

LATAR BELAKANG

Kajian berkaitan Hukum Insurans Am telah diusulkan di dalam Mesyuarat Pengumpulan Kertas-Kertas Fatwa JAKIM pada Jun 2007 memandangkan hanya keputusan fatwa berkaitan hukum insurans nyawa telah diputuskan oleh ahli- ahli MJKF tetapi keputusan fatwa berkenaan Insurans Am masih belum diputuskan di peringkat MJKF.

Ahli-ahli MJKF ketika membincangkan dalam sidangnya kali ke- 16 pada 15-16 Februari 1979 berkaitan hukum insurans nyawa (konvensional) telah bersetuju memutuskan bahawa:

Insurans nyawa sebagaimana yang dijalankan oleh syarikat-syarikat insurans yang ada pada hari ini adalah suatu muamalat yang fasad kerana tidak sesuai dengan prinsip-prinsip Islam dari segi akadnya: mengandungi *gharar* (ketidaktentuan); mengandungi unsur judi; mengandungi muamalah riba, maka hukumnya adalah haram.

Ensiklopedia Britannica mendefinisikan insurans ialah satu kumpulan yang membuat kutu bagi meringankan beban kewangan individu dan menghindarkan kesulitan perbelanjaan. Konsep insurans yang ringkas dan

umum ialah persediaan yang dibuat oleh sekumpulan orang yang masing-masing menghadapi kerugian kecil sebagai sesuatu yang tidak dapat diduga. Apabila kerugian seumpama itu terkena ke atas salah seorang daripada mereka yang menganggotai kumpulan itu, maka kerugian itu akan diagihkan di antara mereka.¹¹²

Mengikut *Common Law* Inggeris, kontrak insurans ditakrifkan sebagai satu kontrak di mana satu pihak (penerima bayaran polisi atau *insurer*) bertanggungjawab kerana satu alasan untuk membayar wang atau menyediakan perkhidmatan bagi faedah satu pihak yang lain (pembayar polisi atau *insured*), apabila berlakunya sesuatu kejadian yang tidak pasti sama ada kejadian itu berlaku. Tujuan perlindungan ini adalah untuk memberi ganti rugi atau apa-apa bayaran terhadap kerugian yang diakibatkan oleh kejadian, atau kerana umur yang tua atau kepada faedah orang lain dengan kematian *insured*.¹¹⁷

Oleh sebab terdapat elemen-elemen tidak pasti pada masa hadapan di dalam definisi di atas, *Common Law* Inggeris sendiri menganggap kontrak insurans mempunyai persamaan dengan kontrak perjudian. Cuma objektif kontrak tersebut yang bertujuan untuk mengurangkan risiko kerugian atau kerosakan pihak-pihak yang diinsuranskan yang menyebabkan kontrak ini berbeza dengan kontrak perjudian.

Dalam perkataan lain, insurans difahami sebagai satu kaedah oleh sekumpulan orang yang berikrar untuk mengumpul serta menggembelngkan usaha bagi mengadakan pakatan untuk saling bekerjasama dan tanggung menanggung sesama mereka jika ditakdirkan mana-mana ahli kumpulan ditimpa musibah. Melalui sistem ini, mana-mana ahli yang ditimpa musibah akan mendapat manfaat perlindungan yang berupa sejumlah wang tertentu yang diambil daripada sumbangan yang diberikan oleh setiap ahli berkenaan. Dengan kaedah ini, penderitaan yang disebabkan oleh musibah atau bencana tersebut dapat diringankan sedikit oleh ahli-ahli yang lain.¹¹⁸

¹¹⁷ Entri perkataan "Insurance" dalam *The New Encyclopedia Britannica* (1985), vol. 21. Chicago: The Chicago Press, h. 678.

¹¹⁸ Mohd Fadzli Yusof (1996), *Takaful: Sistem Insurans Islam*. Kuala Lumpur: Utusan Publication & Distributors, hlm. 6-7

Skim-skim Insurans Am menawarkan kemudahan program kewangan jangka pendek dengan matlamat untuk menyediakan tabungan sebagai suatu jalan ikhtiar bagi membantu peserta meringankan apa-apa beban kewangan yang perlu ditanggung akibat suatu musibah atau bencana yang menimpa harta bendanya. Dengan kata lain, perniagaan Insurans Am menyediakan sistem untuk mengumpulkan sejumlah wang supaya manfaat perlindungan terhadap harta benda seperti rumah, kenderaan, barangan dagangan, kilang dan seumpamanya dapat dikeluarkan jika ditakdirkan sesuatu kemalangan menimpa harta benda tersebut. Tempoh skim-skim Insurans Am rata-ratanya adalah setahun dan boleh diperbaharu apabila tempohnya tamat.

HUJAH DAN DALIL

Dalam sistem Insurans Am, kontrak perlindungan adalah antara syarikat dan peserta. Dengan termeterainya kontrak ini, bermakna perlindungan dijamin oleh syarikat di bawah transaksi jual beli. Ertinya risiko yang dilindungi itu ditanggung oleh syarikat. Jika berlaku musibah tertentu, maka syarikat yang menjamin perlindungan akan menentukan bayaran pampasan kepada pihak yang diberi perlindungan. Manakala sebarang keuntungan yang diperolehi oleh syarikat insurans daripada perniagaan yang dikendalinya akan menjadi hak syarikat terbabit.

Ini berbeza dengan amalan syarikat takaful di mana kontrak perlindungan adalah antara para peserta sesama mereka dan sehubungan itu, masing-masing merupakan pihak yang diinsuranskan (*insured*) dan penanggung insurans (*insurer*). Ini kerana kontrak utama dalam takaful ialah *tabarru'at* iaitu di mana segala sumbangan atau bayaran premium ialah sumbangan derma seorang peserta kepada dana takaful untuk perlindungan bersama apabila salah seorang peserta menghadapi risiko yang telah dinyatakan dalam polisi insurans.¹¹⁹ Konsep ini berlaku di kalangan dan kelompok para peserta sahaja di mana syarikat pengendali takaful bukanlah pihak dalam kontrak ini. Peranan syarikat takaful hanyalah sekadar pengurus risiko. Manakala kontrak para peserta dengan pihak pengendali takaful berlesen adalah sebuah kontrak komersil yang

¹¹⁹ Nik Ramlah Nik Mahmood (1996), *Insurance Law in Malaysia*. Kuala Lumpur: Butterworth, hlm. 286-287

lain iaitu kontrak *mudharabah* untuk tujuan melaburkan dana takaful untuk perkembangan dana.¹²⁰

Untuk memberikan perlindungan Insurans Am, syarikat insurans konvensional akan mengutip wang premium. Wang yang dikumpul daripada premium insurans ini akan dilabur dalam pelaburan atau deposit tetap berbunga. Sebahagian yang lain dilaburkan dalam pasaran saham terutamanya di kaunter tidak lulus Syariah, pelaburan dalam akaun tetap atau bon-bon konvensional dan sebagainya. Apabila berlaku tuntutan, sebahagian wang hasil pelaburan yang tidak berlandaskan Syariah ini akan dibayar kepada pelanggan. Ini menunjukkan bahawa syarikat insurans konvensional menggunakan wang hasil riba untuk membayar kepada pelanggannya yang membuat tuntutan.

Manakala dalam takaful, setiap sumbangan yang dicarumkan oleh peserta akan dipecahkan kepada dua akaun iaitu Akaun Peserta dan Akaun Khas Peserta. Proses pengurusan sumbangan ini akan dilakukan oleh pengendali takaful dan proses pengembangan dana dilakukan menerusi pelaburan (*mudharabah*). Hasil keuntungan daripada aktiviti pelaburan ini akan dikongsi di antara peserta dan pengendali takaful berdasarkan peratusan yang dipersetujui bersama. Berbeza dengan kontrak insurans konvensional, prinsip perkongsian keuntungan ini tiada kerana wang hasil dana terkumpul adalah milik mutlak syarikat insurans dan terpelung kepada syarikat terbabit untuk mengendali dan menguruskannya.

Dalam Insurans Am, jika risiko berlaku terhadap orang yang dilindungi (*insured*), pihak pengendali insurans akan kerugian. Sebaliknya jika risiko tadi tidak berlaku, pelanggan tadi akan kerugian. Ini membawa kepada amalan perjudian. Contohnya jika berlaku kemalangan kereta, syarikat insurans akan kerugian kerana terpaksa membayar kos membaiki kereta, sebaliknya jika kemalangan tidak berlaku, syarikat insurans akan untung daripada polisi tamat tempoh yang tidak dituntut, dan peserta itu pula yang akan kerugian kerana wang premiumnya hangus.

¹²⁰ ~~Mohd Daud Bakar, Konsep dan Operasi Takaful: Satu Kajian Perbandingan Antara Akta Takaful 1984 dan Akta Insurans 1996. Kertas kerja ini dbentangkan di *Seminar Kebangsaan Undang-Undang Perbandingan*, anjuran Jabatan Syariah, Fakulti Pengajian Islam Universiti Kebangsaan Malaysia, 12- 13 Jun 2001, hlm. 8 .~~

Berkenaan unsur *gharar* dalam Insurans Am, ia boleh berlaku dalam situasi-situasi berikut:

- a. *Gharar* tentang keputusan kontrak. Dalam kontrak insurans, pihak yang dilindungi (*insured*) mahupun pihak syarikat insurans tidak mengetahui hasil sebenar kontrak yang dibuat. Pihak yang dilindungi tidak mengetahui sama ada dia akan dibayar pampasan sebagai pertukaran kepada premium yang dibayar, begitu juga dengan syarikat insurans.
- b. *Gharar* dalam pertukaran. Kontrak jual beli yang sah melibatkan proses pertukaran. Dalam kontrak jual beli insurans, pihak yang dilindungi tidak mengetahui sama ada dia akan memperolehi pampasan bagi premium yang dibayarnya. Begitu juga dengan syarikat insurans di mana ia tidak mengetahui berapa banyak premium yang dapat dipungutnya untuk satu-satu polisi. Adakalanya ia hanya menerima premium untuk beberapa ketika tetapi perlu membayar pampasan yang tidak setimpal dengan jumlah premium yang diperolehi.
- c. *Gharar* tentang tempoh kontrak. Apabila berlaku satu-satu kontrak secara bertangguh, tempohnya perlu diketahui, jika tidak ia dikira batal. Begitu juga dengan kontrak insurans di mana pampasan tadi mungkin dibayar tetapi pada satu tempoh masa yang tidak diketahui.

Kontrak insurans konvensional yang berasaskan kepada penjualan polisi inilah menjadi sebab utama kenapa insurans nyawa diharamkan oleh Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Kebangsaan kerana ia mempunyai unsur *gharar*, judi dan *riba*.¹²¹ Unsur inilah yang menyebabkan insurans konvensional menjadi tidak patuh Syariah.

¹²¹Muhammad Yamin Ismail (1998), Perbandingan Kontrak Insurans Konvensional dan Islam: Analisis Khusus Terhadap Operasi Syarikat Takaful dan MCIS Insurance Berhad di Malaysia (Tesis Sarjana, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur).